

35

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 12 grudnia 1995 r.

w sprawie szczegółowych przypadków oraz warunków i sposobów użycia środków przymusu bezpośredniego, a także szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez żołnierzy wojskowych organów porządkowych.

Na podstawie art. 36 ust. 3 i art. 37 ust. 4 ustawy z dnia 21 maja 1963 r. o dyscyplinie wojskowej oraz o odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne i za naruszenia honoru i godności żołnierskiej (Dz. U. z 1992 r. Nr 5, poz. 17) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. 1. Żołnierze wojskowych organów porządkowych są uprawnieni do stosowania środków przymusu bezpośredniego, określonych w art. 36 ust. 1 ustawy z dnia 21 maja 1963 r. o dyscyplinie wojskowej oraz o odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne i za naruszenia honoru i godności żołnierskiej (Dz. U. z 1992 r. Nr 5, poz. 17), zwanej dalej „ustawą”, na warunkach ustalonych w art. 36 ust. 2 ustawy.

2. Żołnierze wojskowych organów porządkowych są uprawnieni do użycia broni palnej na warunkach określonych w art. 37 ust. 1 i 3 ustawy.

3. Wojskowe organy porządkowe określa rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 maja 1992 r. w sprawie wojskowych organów porządkowych oraz składu służby garnizonowej (Dz. U. Nr 47, poz. 212).

§ 2. 1. Żołnierze wojskowych organów porządkowych są uprawnieni do stosowania środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej przy wykonywaniu czynności służbowych należących do zakresu działania tych organów, określonego w odrębnych przepisach.

2. W warunkach określonych w ust. 1 żołnierze wojskowych organów porządkowych są uprawnieni do stosowania środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej wobec:

- 1) żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową,
- 2) osób nie będących żołnierzami:
 - a) wymienionych w art. 39 ust. 2 i 4 ustawy oraz
 - b) w przypadkach wskazanych w art. 39 ust. 3 ustawy.

§ 3. 1. Żołnierze wojskowych organów porządkowych są uprawnieni do samodzielnego decydowania o konieczności zastosowania odpowiednich środków

przymusu bezpośredniego lub użycia broni palnej, chyba że dalsze przepisy rozporządzenia stanowią inaczej.

2. Żołnierze wojskowych organów porządkowych, występujący jako co najmniej dwuosobowy patrol, konwój, asysta lub warta, są uprawnieni do zastosowania środków przymusu bezpośredniego i użycia broni palnej na rozkaz ich dowódcy, chyba że zaistniała sytuacja wymaga natychmiastowego działania i wydanie rozkazu jest niemożliwe albo zwłoka w ich zastosowaniu groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego albo wolności obywateli.

3. Rozkaz zastosowania środków przymusu bezpośredniego może wydać podwładnym żołnierzom, w zależności od rodzaju wojskowego organu porządkowego, również odpowiednio komendant jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej, a w czasie jego nieobecności — oficer dyżurny tej jednostki, dowódca garnizonu (w garnizonach, w których są etatowi komendanci garnizonu — komendant garnizonu), a w czasie jego nieobecności — oficer inspekcyjny garnizonu oraz dowódca jednostki wojskowej, a w czasie jego nieobecności — oficer dyżurny tej jednostki.

§ 4. Jeżeli następstwem zastosowania środka przymusu bezpośredniego lub użycia broni palnej jest uszkodzenie ciała człowieka, żołnierz wojskowego organu porządkowego powoduje udzielenie mu pierwszej pomocy medycznej, a w razie potrzeby — udzielenie mu fachowej pomocy medycznej. Kobiecie o widocznej ciąży zapewnia się pomoc medyczną w każdym przypadku.

§ 5. 1. Jeżeli następstwem zastosowania środka przymusu bezpośredniego lub użycia broni palnej jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka albo szkoda w mieniu znacznej wartości, żołnierz wojskowego organu porządkowego niezwłocznie:

- 1) w miarę możliwości:
 - a) zabezpiecza na miejscu zdarzenia ślady i dowody oraz nie dopuszcza osób postronnych, a także podejmuje, w razie potrzeby, inne czynności nie cierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów zdarzenia,
 - b) ustala świadków zdarzenia,
- 2) zawiadamia o zdarzeniu oficera dyżurnego miejscowo właściwej jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej oraz melduje o nim swojemu przełożonemu.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, oficer dyżurny właściwej miejscowo jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej niezwłocznie powoduje zabezpieczenie wszelkich śladów i dowodów związanych z zastosowaniem środka przymusu bezpośredniego lub użyciem broni palnej.

§ 6. 1. Zastosowanie środka przymusu bezpośredniego i użycie broni palnej żołnierzy wojskowego organu porządkowego dokumentuje w raporcie z przebiegu służby oraz w pisemnym meldunku składanym swemu przełożonemu.

2. Pisemny meldunek, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać w szczególności:

- 1) stopień wojskowy oraz imię i nazwisko żołnierza, a także rodzaj wojskowego organu porządkowego, w ramach którego zakresu działania został zastosowany środek przymusu bezpośredniego lub została użyta broń palna,
- 2) czas i miejsce zastosowania środka przymusu bezpośredniego lub użycia broni palnej,
- 3) dane osoby, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego lub użyto broni palnej,
- 4) szczegółowe powody i rodzaj zastosowanego środka przymusu bezpośredniego lub użytej broni palnej,
- 5) opis postępowania poprzedzającego zastosowanie środka przymusu bezpośredniego lub użycie broni palnej,
- 6) skutki zastosowania środka przymusu bezpośredniego lub użycia broni palnej,
- 7) w razie potrzeby określenie sposobu realizacji przepisów § 4 i 5,
- 8) inne ważne okoliczności zdarzenia,
- 9) dane ustalonych świadków zdarzenia,
- 10) podpis żołnierza sporządzającego meldunek.

3. Jeżeli następstwem zastosowania środka przymusu bezpośredniego lub użycia broni palnej jest uszkodzenie ciała lub śmierć człowieka albo szkoda w mieniu znacznej wartości, przełożony żołnierza niezwłocznie zawiadamia o tym wyższego przełożonego i właściwego miejscowo prokuratora wojskowego.

4. Przełożony żołnierza bada każdorazowo zasadność oraz warunki i sposób zastosowania środka przymusu bezpośredniego lub użycia broni palnej.

§ 7. Postępowanie żołnierzy wojskowych organów porządkowych, występujących jako pododdział zwarty tych organów, związane z użyciem przez nich środków przymusu bezpośredniego i broni palnej reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 grudnia 1995 r. w sprawie szczegółowych zasad i warunków użycia uzbrojonych pododdziałów zwartych wojskowych organów porządkowych oraz szczegółowych warunków

i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez te pododdziały (Dz. U. z 1996 r. Nr 5, poz. 36).

Rozdział 2

Stosowanie środków przymusu bezpośredniego

§ 8. 1. Zastosowanie środków przymusu bezpośredniego może nastąpić po uprzednim wezwaniu do podporządkowania się rozkazom (poleceniom) wydanym na podstawie prawa przez wojskowy organ porządkowy i bezskutecznym uprzedzeniu o zastosowaniu tych środków w razie niepodporządkowania się tym rozkazom (poleceniom).

2. Można odstąpić od wymogów określonych w ust. 1, jeżeli zwłoka w zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego groziłaby niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego, wolności obywateli albo mienia, albo też uniemożliwiłaby ujęcie osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub poszukiwanej, albo umożliwiłaby ucieczkę takiej osoby.

§ 9. Zastosowanie środków przymusu bezpośredniego powinno nastąpić w taki sposób, aby osiągnięcie podporządkowania się rozkazom (poleceniom), wydanym na podstawie prawa przez wojskowy organ porządkowy, powodowało możliwie najmniejszą dolegliwość u osoby, wobec której środki te zostały zastosowane.

§ 10. Jeżeli jest to konieczne do osiągnięcia podporządkowania się rozkazom (poleceniom), wydanym na podstawie prawa przez wojskowy organ porządkowy, można zastosować jednocześnie różne środki przymusu bezpośredniego.

§ 11. Jeżeli osoba, wobec której zostały zastosowane środki przymusu bezpośredniego, podporządkowała się rozkazom (poleceniom) wydanym na podstawie prawa przez wojskowy organ porządkowy, odstępuje się od stosowania tych środków.

§ 12. Żołnierze wojskowych organów porządkowych są uprawnieni do stosowania środków przymusu bezpośredniego w przypadkach określonych w art. 36 ust. 1 ustawy, w szczególności w celu:

- 1) ujęcia osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub poszukiwanej albo udaremnienia ucieczki takiej osoby,
- 2) odparcia zamachu na życie lub zdrowie ludzkie,
- 3) odparcia zamachu na mienie

— chyba że dalsze przepisy rozporządzenia stanowią inaczej.

§ 13. 1. Żołnierze wojskowych organów porządkowych mogą stosować następujące środki przymusu bezpośredniego:

- 1) siłę fizyczną w postaci chwytów obezwładniających oraz podobnych technik obrony lub ataku,

- 2) urządzenia techniczne w postaci: kajdanek, prowadnic, kaftanów bezpieczeństwa, pasów i siatek obezwładniających, a także kolczatek drogowych i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu,
- 3) chemiczne środki obezwładniające,
- 4) pałki służbowe,
- 5) wodne środki obezwładniające,
- 6) psy służbowe,
- 7) pociski miotane.

2. Żołnierze wojskowych organów porządkowych mogą stosować te środki przymusu bezpośredniego określone w ust. 1, które zostały im służbowo przydzielone na wyposażenie indywidualne lub wyposażenie służby, w której składzie wykonują odpowiednie czynności służbowe.

§ 14. Wobec kobiet o widocznej ciąży, osób, których wygląd wskazuje, że nie ukończyły trzynastu lat, starców oraz osób o widocznym kalectwie, można stosować wyłącznie chwytty obezwładniające.

§ 15. 1. Siłę fizyczną można stosować w celu obezwładnienia osoby, odparcia czynnej napaści albo zmuszenia do wykonania rozkazu (polecenia) wydanego na podstawie prawa przez wojskowy organ porządkowy.

2. Stosując siłę fizyczną nie wolno zadawać uderzeń, chyba że działa się w obronie koniecznej albo w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie lub zdrowie ludzkie, albo na mienie, albo też w celu ujęcia osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub poszukiwanej, albo udaremnienia jej ucieczki.

§ 16. 1. Kajdanki można stosować wobec osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej i zatrzymanej, a także doprowadzanej i konwojowanej, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa jej ucieczki albo dokonania przez nią czynnej napaści lub stawiania czynnego oporu, albo też jeżeli zachowuje się ona agresywnie.

2. Kajdanki stosuje się również na polecenie sądu lub prokuratora.

3. Kajdanek nie stosuje się wobec żołnierzy występujących w umundurowaniu w miejscach publicznych.

4. Kajdanki zdejmuje się niezwłocznie po wprowadzeniu osoby, wobec której je zastosowano, do pomieszczeń służbowych Żandarmerii Wojskowej lub Policji, aresztu lub zakładu karnego albo na przesłuchanie przez prokuratora lub na salę rozpraw, chyba że prokurator lub sąd zarządzi inaczej.

5. Kajdanki zakłada się na ręce z przodu, a osobie zachowującej się agresywnie — na ręce z tyłu.

§ 17. 1. Prowadnice można stosować wobec osoby, co do której zachodzi uzasadniona obawa jej ucieczki.

2. Jeden z uchwytów prowadnicy zakłada się na rękę osoby prowadzonej, a drugi uchwyt żołnierza wojskowego organu porządkowego zakłada sobie na rękę lub trzyma w ręku.

3. Przepisy § 16 ust. 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

§ 18. 1. Kaftan bezpieczeństwa oraz pasy i siatka obezwładniająca mogą być stosowane wobec osoby, która swoim zachowaniem stwarza bezpośrednio niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia własnego lub innej osoby albo mienia, jeżeli zastosowanie innych środków przymusu bezpośredniego jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne.

2. Siatkę obezwładniającą można stosować także:

- 1) w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub poszukiwaną,
- 2) w celu udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej, zatrzymanej, doprowadzanej lub konwojowanej.

3. Zastosowanie kaftana bezpieczeństwa oraz pasów i siatki obezwładniającej następuje na rozkaz właściwego organu określonego w § 3 ust. 2 lub 3.

4. Jeżeli czas stosowania kaftana bezpieczeństwa wynosi więcej niż dwie godziny, nie rzadziej niż co godzinę rozwiązuje się taśmy rękawów kaftana w celu umożliwienia prawidłowego obiegu krwi.

5. Odstępuje się od stosowania kaftana bezpieczeństwa, jeżeli lekarz po zbadaniu osoby, wobec której go zastosowano, tego zażąda.

§ 19. 1. Kolczatka drogową i inne przeszkody umożliwiające zatrzymanie pojazdu mogą być stosowane do zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę podlegającą wojskowej kontroli drogowej albo osobę podlegającą orzecznictwu sądów wojskowych, która nie zatrzymała się mimo odpowiedniego sygnału:

- 1) gdy istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa albo przewożenia przez nią tym pojazdem osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa,
- 2) znajdującą się w stanie nietrzeźwości albo w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka.

2. Kolczatkę drogową można stosować również do zatrzymania pojazdu prowadzonego przez osobę nie wymienioną w ust. 1, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie, że w pojeździe tym jest przewożona osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa podlegającego orzecznictwu sądów wojskowych albo są przewożone przedmioty pochodzące z takiego przestępstwa.

3. Kolczatki drogowej nie stosuje się do zatrzymania pojazdów jednośladowych.

4. Zastosowanie kolczatki drogowej i innych przeszkód umożliwiających zatrzymanie pojazdu następuje na rozkaz właściwego organu określonego w § 3 ust. 2 lub 3 oraz w porozumieniu z Policją.

5. Zastosowanie kolczatki drogowej lub innej przeszkody umożliwiającej zatrzymanie pojazdu poprzedza się:

- 1) sygnałem zatrzymania podanym przez żołnierza wojskowego organu porządkowego w sposób zrozumiały i widoczny dla kierowcy zatrzymywanego pojazdu oraz
- 2) wstrzymaniem ruchu drogowego w obu kierunkach w odległości nie mniejszej niż sto metrów od kolczatki lub innej przeszkody, w czasie zbliżania się zatrzymywanego pojazdu.

6. Użycie kolczatki drogowej lub innej przeszkody umożliwiającej zatrzymanie pojazdu może być poprzedzone próbą zablokowania drogi zatrzymywanemu kierowcy oznakowanym pojazdem Żandarmerii Wojskowej lub Policji.

7. W przypadku blokowania drogi oznakowanym pojazdem Żandarmerii Wojskowej lub Policji można odstąpić od wstrzymania ruchu drogowego, o którym mowa w ust. 5 pkt 2.

§ 20. 1. Chemiczne środki obezwładniające mogą być stosowane w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego oporu,
- 3) pościgu za osobą uzbrojoną lub używającą innego niebezpiecznego narzędzia, podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub poszukiwaną,
- 4) udaremnienia ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej, zatrzymanej, doprowadzanej lub konwojowanej,
- 5) obezwładniania osoby zachowującej się agresywnie,
- 6) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

2. Przy stosowaniu środków, o których mowa w ust. 1, należy zachować ostrożność, uwzględniając ich właściwości mogące stanowić zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, w tym dla osób trzecich.

§ 21. 1. Pałkę służbową można stosować w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego oporu,
- 3) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

2. Przy stosowaniu pałki służbowej zadaje się uderzenia w umiędznione części ciała.

3. Zabrania się zadawania uderzeń uchwytem pałki służbowej.

4. Nie wolno stosować pałki służbowej wobec osoby:

- 1) stawiającej bierny opór, chyba że uprzednie zastosowanie siły fizycznej okazało się bezskuteczne,
- 2) wobec której zastosowano kajdanki, prowadnice, kaftan bezpieczeństwa albo pasy lub siatkę obezwładniającą,
- 3) przebywającej w pomieszczeniach służbowych Żandarmerii Wojskowej i Policji, służby garnizonywej i służby wewnętrznej jednostki wojskowej oraz prokuratury i sądu.

§ 22. 1. Wodne środki obezwładniające oraz pociśki miotane można stosować w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego oporu,
- 3) przeciwdziałania niszczeniu mienia.

2. Przepis § 20 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

§ 23. 1. Pies służbowy może być wykorzystany w przypadku:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) pokonywania czynnego oporu,
- 3) pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa lub poszukiwaną,
- 4) udaremniania ucieczki osoby skazanej, tymczasowo aresztowanej, zatrzymanej, doprowadzanej lub konwojowanej.

2. Pies służbowy powinien mieć nałożony kaganiec, z wyjątkiem przypadku, gdy jest wykorzystywany do odpierania czynnej napaści albo w pościgu za osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa albo osobą uzbrojoną lub używającą innego niebezpiecznego narzędzia.

Rozdział 3

Użycie broni palnej

§ 24. Broń palna, jako środek ostateczny, może być użyta, jeżeli zastosowanie środków przymusu bezpośredniego jest niewystarczające.

§ 25. 1. Broni palnej nie używa się wobec osób wymienionych w § 14.

2. Użycie broni palnej w strefie nadgranicznej nie powinno powodować ostrzelania terytorium państwa sąsiedniego.

§ 26. 1. Przed użyciem broni palnej żołnierze wojskowych organów porządkowych:

- 1) wzywają osobę, wobec której broń palna ma być użyta, do podporządkowania się rozkazom (poleceńiom) wydanym na podstawie prawa przez wojskowy organ porządkowy, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia, zaniechania czynnej napaści, odstąpienia od stosowania przemocy, zaprzestania ucieczki albo zaniechania innego bezprawnego działania,
- 2) wzywają osobę, wobec której broń palna ma być użyta, do zatrzymania się, wołając „Stój — Żandarmeria Wojskowa” („służba wartownicza”, „służba patrolowa”, „służba konwojowa”, „służba garnizonowa” lub „służba wewnętrzna” — w zależności od rodzaju wojskowego organu porządkowego, którego żołnierz ma zamiar użyć broni palnej),
- 3) w razie niezatrzymania się osoby, wobec której broń palna ma być użyta, grożą użyciem broni palnej, wołając „Stój — bo strzelam”,
- 4) w razie bezskuteczności wezwań określonych w pkt 2 i 3 — dają strzał ostrzegawczy w górę.

2. Przepisów ust. 1 pkt 1 i 2 można nie stosować, jeżeli z okoliczności zdarzenia wynika, że osoba, wobec której broń palna ma być użyta, postępuje się bronią palną lub innym niebezpiecznym narzędziem.

3. Przepisów ust. 1 pkt 2—4 można nie stosować, jeżeli zwłoka w użyciu broni palnej groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia lub zdrowia ludzkiego albo wolności obywateli.

4. Przepisów ust. 1 nie stosuje się w czasie prowadzenia bezpośredniego pościgu określonego w art. 37 ust. 1 pkt 6 i 7 ustawy, jeżeli osoba, wobec której broń palna ma być użyta, użyła broni palnej lub ucieka pojazdem.

§ 27. Osobę doprowadzaną lub konwojowaną albo utrzymaną pod strażą warty uprzedza się o możliwości użycia wobec niej broni palnej w razie podjęcia przez nią próby ucieczki lub innego zachowania uprawniającego do jej użycia.

§ 28. Użycie broni palnej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, wobec której jest ona użyta, oraz nie może zmierzać do pozbawienia jej życia.

Rozdział 4

Przepis końcowy

§ 29. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *J. Oleksy*

36

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 12 grudnia 1995 r.

w sprawie szczegółowych zasad i warunków użycia uzbrojonych pododdziałów zwartych wojskowych organów porządkowych oraz szczegółowych warunków i sposobu postępowania przy użyciu broni palnej przez te pododdziały.

Na podstawie art. 37 ust. 4 i art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 21 maja 1963 r. o dyscyplinie wojskowej oraz o odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne i za naruszenia honoru i godności żołnierskiej (Dz. U. z 1992 r. Nr 5, poz. 17) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. Użycie uzbrojonych pododdziałów zwartych wojskowych organów porządkowych, zwanych dalej „uzbrojonymi pododdziałami zwartymi”, w przypadkach określonych w art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 21 maja 1963 r. o dyscyplinie wojskowej oraz o odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne i za naruszenia honoru i godności żołnierskiej (Dz. U. z 1992 r. Nr 5, poz. 17), zwanej dalej „ustawą”, powinno być od-

powiednie do stopnia zagrożenia lub zakłócenia bezpieczeństwa albo porządku publicznego oraz przewidywanego dalszego rozwoju sytuacji.

2. Wojskowe organy porządkowe określa rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 28 maja 1992 r. w sprawie wojskowych organów porządkowych oraz składu służby garnizonowej (Dz. U. Nr 47, poz. 212).

§ 2. Uzbrojone pododdziały zwarte mogą być użyte w stosunku do:

- 1) żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową,